

Onderzoek 'Kenniscirculatie tussen groen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven'

De waarde van kennis voor de docent

Is de taakhoud van docenten in het groene onderwijs verschoven in de school die steeds meer als kenniscentrum fungeert? Wat voor kennis vinden zij belangrijk en hoe houden zij die bij? Onderzoekers van Wageningen UR doen verslag van de resultaten van een enquête onder hao- en mao-docenten.

Een brug slaan van kennis naar waardecreatie, dat is volgens Doekle Terpstra, voorzitter van de HBO-Raad, een van de functies van het onderwijs. Het moderne beroepsonderwijs draagt hier minimaal op twee manieren aan bij. Ten eerste door zijn meer traditionele functie als onderwijsinstituut waar te maken in het opleiden van (jonge) mensen voor de maatschappij en in het bijzonder voor de arbeidsmarkt. Een tweede manier wordt steeds meer zichtbaar doordat het beroepsonderwijs zich als kenniscentrum profileert. Onderwijsinstellingen proberen de twee manieren te combineren om zo aantrekkelijke leeromgevingen te creëren voor hun leerlingen en studenten en om een stimulerende rol te kunnen spelen bij innovaties in het (midden- en klein) bedrijfsleven. Lectors en kenniskringen in het hbo zijn daarvan voorbeelden evenals tal van RIGO-projecten in de sfeer van de kenniscirculatie.

Nieuwe opgaven

Bij de verschuiving van onderwijs- naar kenniscentra krijgen veel docenten te

maken met opgaven die gedeeltelijk nieuw voor hen zijn. De essentie van de nieuwe functie-uitbreiding is immers om niet alleen jonge mensen te begeleiden in hun leerprocessen, maar ook om werkende volwassenen, ondernemers en medewerkers, aan te moedigen om te leren. In zulke situaties wordt van de docent actuele inhoudelijke kennis verwacht die gericht is op de situatie in een sector of toepasbaar bij praktische bedrijfsproblemen. Wil de school als kenniscentrum slagen door een brug te slaan, zoals Terpstra dat noemt, tussen kennis en waardecreatie, dan zullen docenten het proces van waardetoevoeging in het bedrijfsleven in zijn vele facetten dienen te begrijpen en dan zullen ze over kennis moeten beschikken die bedrijven helpen in hun waardecreatie. Het is de vraag of docenten de uitdaging van een kenniscentrum ook in die zin ervaren, en zo ja, of ze vinden over voldoende actuele inhoudelijke kennis te beschikken. Onderzoekers van Wageningen UR hebben in het kader van het

onderzoeksprogramma 'Kenniscirculatie tussen groen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven' een enquête gehouden onder hao- en mao-docenten. (zie tekstkader voor nadere gegevens over de respons). De bedoeling daarvan was na te gaan of de taakhoud van de docent verschoven is door het werken in een 'kenniscentrum', of inhoudelijke kennis belangrijker is geworden door contacten met het bedrijfsleven, op welke manier docenten hun kennis bijhouden en wat hun daarbij motiveert. Vanwege de van oudsher bestaande speciale relatie tussen het groene onderwijs en het groene onderzoek - beide vallen onder LNV - is met name gevraagd naar het onderzoek als kennisbron voor de docent.

Rollen

De vragenlijst onderscheidt acht rollen van docenten: expert, coach, assessor, ontwikkelaar, onderzoeker, manager, netwerker, acquisiteur. De antwoorden laten zien dat docenten ongeveer een

Enquête

Er is een digitale vragenlijst verstuurd die via internet kon worden ingevuld en verzonden. Contactpersonen bij het hoger agrarisch onderwijs hebben de enquête naar docenten van hun instelling gestuurd. Daarnaast zijn mao-docenten benaderd die werk verrichten voor het Ontwikkelcentrum. In totaal zijn ongeveer 500 vragenlijsten verstuurd; er zijn 100 geldig ingevulde lijsten retour ontvangen. Een respons van 20%.

Omdat de enquête anoniem was kon niet rechtstreeks een non-respons onderzoek gedaan worden. Om toch een indicatie van de non-respons te krijgen zijn in het hao aselekt een aantal docenten telefonisch benaderd met de vraag of ze de enquête hadden ingevuld, en zo nee wat daarvan de reden was.

kwart van hun tijd aan de rol van expert besteden, en ook nog eens een kwart aan hun rol als coach. De rollen als assessor en ontwikkelaar nemen samen een derde deel van hun tijd in beslag. Uit reacties blijkt dat ze meer tijd aan beoordelen besteden dan ze zouden willen.

Wat triggert?

De grootste trigger van buiten de eigen organisatie om ontwikkelingen in het eigen vakgebied bij te houden komt uit de gewone media (krant, tv, vakblad). Berichten vanuit het bedrijfsleven worden als erg belangrijk genoemd. Wetenschappelijke publicaties vanuit onder-

zoek scoren het laagst. Binnen de eigen schoolorganisatie is een curriculumwijziging en het invoeren van competentiegericht onderwijs stimulerend om het eigen vakgebied goed bij te houden. Ook de inbreng van vakcollega's stimuleert veel mensen. Tegelijkertijd blijkt dat ook een belemmering te zijn omdat veel docenten aangeven dat ze juist te weinig vakcollega's hebben of dat het part-timers zijn die weinig tijd hebben of slecht bereikbaar zijn. Te weinig tijd en een hoge werkdruk scoort overigens hoog als belemmerende factor voor het bijhouden van het eigen vakgebied. De houding van het management wordt

De verschuiving naar de school als kenniscentrum betekent voor docenten dat een blik naar buiten steeds belangrijker wordt

nauwelijks als belemmerend ervaren op het bijhouden van ontwikkelingen in het eigen vakgebied. Persoonlijke motieven zijn voor docenten zeer belangrijk. Ze houden kennelijk van hun vak want de motivatie om de vakontwikkelingen bij te houden halen ze uit zichzelf en ze geven aan dat persoonlijke ontplooiing daarbij leidend is. Ze willen bovendien op de hoogte blijven om in hun werk goed te kunnen functioneren →

Uitnodiging: workshop serie samen Leren met toekomst

In het project Leren met Toekomst werken ondernemers, onderzoekers en onderwijs samen in de zoektocht naar duurzame oplossingen voor de sector voedsel en groen. Deze samenwerking wordt vanuit de veranderende rol van de docent als zeer waardevol ervaren.

Dergelijke trajecten vragen om nieuwe principes, handvatten waarmee docenten, ondernemers, schoolleiders, onderzoekers en beleidsmakers goed vorm kunnen geven aan deze samenwerkingsverbanden en de kwaliteit van het project of proces kunnen bewaken. Vragen als: 'welke rollen en competenties zijn belangrijk', 'hoe regel ik ondersteuning binnen mijn school' en 'hoe creëer ik een kennisdelende cultuur', spelen hierin een belangrijke rol.

In de workshop *samen leren met toekomst* wordt de gelegenheid geboden om ervaringen uit te wisselen tussen deelnemers van deze 'nieuwe netwerken'. Immers, het wiel overal zelf uitvinden, daar zit niemand op te wachten.

Bent u docent, RIGO-projectleider, trekker van een kenniskring of anderszinds betrokken bij 'nieuwe netwerken', dan kunt u zich opgeven voor deze workshop. Deze workshop is een gezamenlijke activiteit van het project 'Leren met Toekomst' en het programma 'Kenniscirculatie tussen groen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven' (Programma 420). Meer informatie kan verkregen worden via Mireille Miltenburg, office.ecs@wur.nl

tegenover leerlingen en studenten. Voor hun loopbaanontwikkeling speelt in hun ogen vakkennis nauwelijks een rol.

Kennisbronnen

Waar halen docenten hun kennis nu vandaan? Wat zijn de kennisbronnen? In de vragenlijst is onderscheid gemaakt tussen bronnen die vanaf de werkplek geraadpleegd kunnen worden en kennisbronnen die buiten de werkplek of buiten de eigen organisatie beschikbaar zijn. Vakliteratuur en algemene websites zijn de belangrijkste informatieverschaffers die vanaf de werkplek toegan-

drijven (zie kader workshop 'samen leren met toekomst'). Daarnaast is er duidelijk behoefte aan contacten met andere docent/vakgenoot. Tot slot geven de meeste docenten aan dat zij vinden dat het initiatief voor vakinhoudelijke professionalisering eerder bij henzelf behoort te liggen dan bij het management.

Conclusies

Veranderingen binnen het curriculum en het invoeren van competentiegericht onderwijs hebben een positieve invloed op het herbezinnen van de inhoud en de

'Berichten vanuit het bedrijfsleven worden als erg belangrijk genoemd.'

Wetenschappelijke publicaties vanuit onderzoek scoren het laagst'

kelijk zijn. Specifieke onderwijssites (incl. Livelink) scoren aanzienlijk lager. Docenten dragen onderling veel kennis over. Buiten de eigen school zijn bedrijfscontacten favoriet als kennisbron, gevolgd door congressen, beurzen en nascholingscursussen. Contacten met het onderzoek zijn minder belangrijk. Er is ook gevraagd of deelname aan een kennissamenleving (community of practice) voorkomt, de score op dit punt was laag.

Behoeftes

Docenten geven aan dat ze voldoende mogelijkheden hebben om nieuwe kennis in hun werk in te passen. Als wordt gevraagd aan welke vakkennis ze behoefte hebben dan springt als vanzelfsprekend kennis over hedendaagse bedrijfssituaties eruit, samen met nieuwe inzichten uit de vakdiscipline. Overigens is aan nieuwe inzichten die rechtstreeks uit het onderzoek komen weer minder behoefte. Vermoedelijk liggen onderzoeksresultaten doorgaans te ver verwijderd van de docentpraktijk. Bij gewenste vakinhoudelijke ondersteuning springen docentstages eruit evenals deelname samen met professionele onderzoekers aan onderzoek bij be-

positie van een vakdiscipline. Contacten met vakcollega's zijn stimulerend om het eigen vak bij te houden. Echter, de verschuiving naar de school als kenniscentrum betekent voor docenten dat kenniscirculatie in de breedste zin van het woord (tussen allerlei partijen in de regio) en dus een blik naar buiten steeds belangrijker wordt. De ontwikkelingen in het bedrijfsleven worden door docenten als belangrijker gezien voor de vakinhoud dan resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Resultaten van onderzoek kunnen door directe contacten met onderzoekers echter meer gaan leven. Docentstages en samen met onderzoekers aan vraagstukken in bedrijven werken is een aantrekkelijke manier om bij te blijven in het eigen vakgebied. De verantwoordelijkheid voor dergelijke activiteiten ligt aldus de docenten in eerste instantie bij henzelf. □

De onderzoekers willen naast het Ontwikkelcentrum en de leerstoelgroep Toegepaste Informatiekunde ook de aoc- en hao-docenten die hebben gereageerd op de enquête hartelijk danken voor hun input.